

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 11.01.1963, sp. zn. 5 Co 517/62, ECLI:CZ:MSPH:1963:5.CO.517.1962.1

Číslo: 34/1963

Právní věta:

U smluv o dílech na zakázku je třeba použít též obdoby ustanovení §§ 448 a násl. obč. zák.

Soud: Městský soud v Praze

Datum rozhodnutí: 11.01.1963

Spisová značka: 5 Co 517/62

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Smlouva o dílo, Smlouvy

Předpisy: 141/1950 Sb. § 448

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce tvrdil, že žalované nakladatelství si u něj objednalo dílo „Učebnici lyžování“, že s ním dne 19. 1. 1959 uzavřelo nakladatelskou smlouvu, že však, ačkoliv žalobce a jeho spolupracovníci v plném rozsahu vyhověli závazku smlouvy, nakladatelství nakonec od smlouvy ustoupilo a vydání díla tak zmařilo. Zatím se domáhal pouze příslušné autorské odměny.

Žalované nakladatelství navrholo zamítnutí žaloby a uvedlo, že k uzavření nakladatelské smlouvy vůbec nedošlo, protože smlouva z 19. 1. 1959 takovou smlouvou není. Ostatně dílo nejen překročilo smluvený rozsah, ale podle recenzí ani nevyhovovalo po odborné stránce.

Obvodní soud pro Prahu 1 uznal žalobu co do základu opodstatněnou.

Městský soud v Praze rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Odůvodnění:

Rozsudek soudu prvního stupně, jímž byla žaloba uznána co do základu opodstatněnou, napadá odvolatel obsahově výtkami nesprávných skutkových zjištění a vadného věcného i právního posouzení věci. Poukazuje zejména na to, že prý soud prvního stupně neprávem považoval smlouvu z 19. ledna 1959, o níž žalobce svůj nárok opírá, za smlouvu o dílo, ježto nešlo o dílo podle ustanovení občanského zákoníka, ale o slovesné dílo určené k vydání, kde je nutno věc posuzovat s hlediska

speciálních právních předpisů (podle autorského zákona). Odvolatel sdílí stanovisko soudu prvního stupně potud, že smlouva z 19. ledna 1959 není smlouvou nakladatelskou. Není však podle něho z uvedených důvodů ani smlouvou o dílo, nýbrž pouhou smlouvou o budoucí nakladatelské smlouvě, na jejímž základě by se žalobce mohl, pokud by ovšem byly splněny smluvní podmínky, domáhat pouze uzavření nakladatelské smlouvy. Navrhl proto, aby napadený rozsudek byl buď zrušen a věc vrácena k novému projednání, příp. aby byl změněn v tom smyslu, že se žaloba zamítá.

Žalobce vyvracel vývody odvolání; i když podle jeho názoru nejde o pouhou smlouvu o dílo, jak věc hodnotil soud prvního stupně, ale o předběžnou nakladatelskou smlouvu o budoucím díle (již však nelze zaměňovat s úmluvou o budoucí smlouvě v tom smyslu, jak to činí žalovaný), navrhl, aby napadený rozsudek jako v podstatě správný, byť i z jiných důvodů, byl potvrzen.

Odvolací soud při projednávání věci doplnil řízení listinnými důkazy

předloženými účastníky: dopisem Státního výboru pro tělesnou výchovu z 1. 7. 1954, dopisem ÚMK-lyž. KV ČSTV Olomouc z 12. 6. 1959, předběžným vyjádřením Institutu tělesné výchovy a sportu Karlovy university v Praze z 31. 10. 1961, průklepem dopisu MěVOS z 11. 4. 1961, dopisy Rudy Matta z 6. 7. 1959, Odd. Gulbrandsena z 10. 1. 1960 a 6. 10. 1960 a konečně závěrem lektorského posudku z 1. 5. 1960. Avšak ani po tomto doplnění a po doplňujícím slyšení žalobce, neshledal důvodů k nějaké změně napadeného rozhodnutí, jehož správnost provedené důkazy ještě podporují.

Již soud prvního stupně správně zjistil ze smlouvy z 19. 1. 1959, že žalované nakladatelství potvrdilo žalobci tohoto dne, že mezi stranami došlo k uzavření dohody, podle které se žalobce zavázal dodat pro žalované nakladatelství rukopis díla „Učebnice lyžování“ podle dané osnovy, že rozsah díla byl smluven na 14 autorských archů s tolerancí 5 procent, že dílo mělo být odevzdáno do 30. 3. 1959, že pak mělo být zařazeno do edičního plánu, a že po dodání díla mělo být podrobena zevrubnému lektorskému posudku. Podle výsledku lektorského řízení měly být s žalobcem buď projednány úpravy nebo přepracování či doplnění díla, nebo naopak dílo mělo být přijato k vydání. Kdyby pak nebylo možno dosáhnout dohody o obsahu, rozsahu nebo formě úprav, zrušila by se tato dohoda bez jakýchkoliv nároků obou stran.

Protože žalované nakladatelství použilo možnosti zrušit dohodu podle smlouvy, je třeba především vyložit, jaký smlouva smysl má. Aby pak bylo možno vyložit smysl smlouvy, je třeba předeslat toto:

Stejně jako u jiných děl, i u slovesných děl (§ 2 odst. 2 písm. a), zák. č. 115/1953 Sb.) mohou nastat tyto eventuality:

a) Autor sám zhotoví dílo, aniž bylo někým objednáno. S hotovým dílem pak může naložit tak, že o něm uzavře rozšiřovatelskou - v tomto případě nakladatelskou smlouvu (§ § 28 a násl., § § 35 a násl. aut. zák.). Má proto proti nakladatelství nárok na autorskou odměnu (§ 23 aut. zák.), která v sobě zahrnuje odměnu za práci i za postoupení rozšiřovatelských práv.

b) Autor je objednán nakladatelstvím, aby zhotovil dosud nevytvořené dílo a nakladatelství s ním současně uzavře nakladatelskou smlouvu. (Smlouva o budoucím díle - § 29 aut. zák.). Má pak nárok na autorskou odměnu, která v sobě zahrnuje jak odměnu za práci, tak i odměnu za postoupení rozšiřovatelských práv.

c) Autor zhotoví dílo na objednávku někoho třetího, aniž dojde k uzavření rozšiřovatelské smlouvy. Objednatel je povinen zaplatit odměnu podle ustanovení o smlouvě o dílo, nikoliv tedy autorskou odměnu. Objednatel ovšem nemá právo dílo rozšiřovat.

V daném případě dílo v době, kdy žalobce uzavíral s žalovaným smlouvu, ještě hotovo nebylo, takže mohlo jít buď o případ b) nebo c). O případ b) (smlouva o budoucím díle) však nešlo, protože smlouva

z 19. 1. 1959 není smlouvou rozšiřovatelskou. I když má písemnou formu (§ 28 aut. zák.), přece jen neobsahuje další náležitosti takové smlouvy, tj. určení způsobu a rozsahu rozšiřování, určení toho, kdy bude s rozšiřováním započato, neobsahuje číselně výši autorské odměny a ani určení doby, na kterou je smlouva sjednána. Ostatně ze smlouvy samotné plyne, že nakladatelství, jakmile dílo přijme k vydání, uzavře s žalobcem obvyklou nakladatelskou smlouvu. Již z toho je patrné, že v daném případě ještě o nakladatelskou smlouvu nešlo. Nezbyvá tedy než závěr, že šlo o případ, uvedený ad c), tj. o smlouvu o dílo podle § 448 a násl. obč. zák. (V tomto směru viz mimo jiné - Knap: Autorské právo, Orbis 1960, str. 149: „U smluv o dílech na zakázku je třeba použít též obdoby ustanovení § § 448 a násl. obč. zák. o smlouvě o dílo“). Lze proto posuzovat věc i z hlediska těchto ustanovení občanského zákoníka, ovšem se zřetelem k povaze smlouvy nakladatelské (§ 105 odst. 1 aut. zák.). Smlouva obsahovala totiž i určité rysy smlouvy nakladatelské, a to konkrétně zásady, za jakých měla být později uzavřena nakladatelská smlouva. Byla tedy tato smlouva současně i smlouvou o budoucí smlouvě nakladatelské (pactum de contrahendo), jejíž přípustnost se v našem právním řádu podle judikatury Nejvyššího soudu připouští. Je-li tomu tak, pak onen odstavec, hovořící o možnosti odstupu od smlouvy, se nutně týkal právě oné druhé stránky, tj. možnosti odstupu od závazku uzavřít nakladatelskou smlouvu, netýkal se však možnosti odstupu od vlastní smlouvy o dílo. Kromě toho i z textu smlouvy samotné je jednoznačně zřejmé, že ani nebylo úmyslem stran podpisem této smlouvy uzavřít smlouvu nakladatelskou, protože se ve smlouvě přímo mluví o budoucím uzavření nakladatelské smlouvy po splnění ve smlouvě uvedených podmínek.

Kdyby pak onen odstavec, týkající se odstupu od smlouvy, měl být vykládán tak, že je ustanovením odstupu od vlastní smlouvy o dílo, bylo by třeba onu část smlouvy pokládat za neplatnou, protože by odporovala obecnému zájmu (§ 36 obč. zák.). Nebylo by totiž možné, aby socialistický podnik si objednal od občana určitou práci, a aby pak bylo více méně na jeho vůli, zda bude či nebude chtít tuto práci honorovat. Jestliže totiž možnost odstoupit od smlouvy byla vázána na to, že se účastníci nedohodnou na úpravách a přepracováních, byla by tím dána možnost odstupu od smlouvy pro žalované nakladatelství v každém případě, protože by nebylo nesnadné nedohodnout se na jakkoliv vytčeném požadavku úprav. Proto takové ustanovení by odporovala socialistickým zásadám našeho právního řádu, i když jde o smlouvu o dílo.

I za současné situace má žalobce nárok na odměnu za dílo, které předal žalovanému nakladatelství a které je od něho převzato, i když zatím nepřijalo. I když dílo bylo dodáno později, než smlouva zněla, účastníci se na pozdějším datu dohodli. Dílo bylo sice dodáno v širším rozsahu, než bylo objednáno, ale žalobce byl ochoten - jak plyne z písemných dokladů - rozsah díla zredukovat na rozsah, vyhovující potřebám žalovaného nakladatelství.

Vychází-li se ze shora uvedeného právního závěru a týkalo-li se ustanovení o odstupu podle smlouvy o budoucí smlouvě nakladatelské, nelze přehlédnout tu okolnost, že i pro smlouvy o dílo platí obecná ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za vady, která umožňují odstoupení od smlouvy, popřípadě žádost o poskytnutí slevy, jestliže dílo má vady (§ 450 obč. zák.).

Jestliže však upotřebitelnost díle (§ 450, odst. 1 obč. zák.) je třeba posuzovat v tomto případě s hlediska upotřebitelnosti rozšiřování tiskem, tedy z hlediska uzavření budoucí smlouvy nakladatelské, pak ovšem nelze přehlédnout ani to, jakým způsobem se má postupovat podle autorského zákona při objednávce budoucího díla. Mezi faktickým převzetím díla a jeho přijetím je důležité stádium, v němž socialistické nakladatelství plní jednu ze základních povinností vůči společnosti tím, že prověřuje společenskou hodnotu díla. Tuto činnost vykonává redakce obvykle pomocí lektorů. Ze zásady tvůrčí, aktivní spolupráce mezi autorem a nakladatelstvím, spolupráce skutečně konstruktivní, řízené vědomím solidární odpovědnosti obou vůči společnosti za to, aby případně nebylo zmařeno rozšíření díla, které by bylo přínosem socialistické kultury a sjednocené tělovýchově vyplývá, že se tato činnost nesmí omezovat za pouhé vytčení vad. Socialistické nakladatelství se nesmí omezit na to, aby zjistilo vadu díla a z takového zjištění vyvodilo závěry,

pokud jde o nakládání s dílem, je povinno autorům poskytnout aktivní pomoc při jejich tvůrčí činnosti a podporovat je v práci. Jde-li o smlouvu o dílo na zakázku, vztahuje se tato spolupráce i na dobu tvůrčí činnosti před odevzdáním rukopisu (srovnej: Dr. Knap Autorské právo, Orbis, Praha 1960, str. 150 a 151). Lze sotva říci, že v daném případě nakladatelství tuto povinnost vůči žalobci splnilo. Jistě právem si vyžádalo lektorský posudek a vrátilo rukopis autorům k přepracování podle připomínek lektora do 5. 8. 1960. Již dosti neobvyklé bylo, když autoři byli vyzváni, aby s těmito připomínkami, z nichž některé byly jen všeobecné a vyžadovaly si konkretizace a jiné se týkaly celkového určení díla, které však ve smlouvě nebylo vyjádřeno, polemizovali, místo aby autorům bylo umožněno, aby se co nejsnazším způsobem s lektorem, který by se jim plně věnoval, sešli a podle připomínek knihu upravili. Jestliže to již nebylo povinností lektora, bylo to povinností informovaného zástupce nakladatelství. Autoři se k připomínkám lektora vyjádřili 16. 7. 1960 a byli dne 4. srpna 1960 vyzváni, aby je projednali s lektorem, který byl mimo Prahu, při čemž přepracovaný rukopis měl být odevzdán do 5. 8. 1960; za této situace nebylo autorům poskytnuto dosti pomoci, ku které žalované nakladatelství jako socialistické nakladatelství bylo povinno. Autoři nakonec dílo přepracovali, k tomuto přepracovanému dílu se měl vyjádřit především původní recenzent, zatím co nový posudek podal recenzent jiný, jehož připomínky se ani v plném rozsahu s prvními připomínkami nekryly.

Ani potom nebylo dílo ještě zcela zavrženo, jak je patrné z provedeného dokazování, podle něhož sekce lyžování doporučila určité další formy úprav. Samozřejmě požadavek, aby dílo upravili další spoluautoři, je z hlediska autorského práva nepřijatelný a musel být žalobcem odmítnut.

K vývodům soudu prvního stupně v tomto směru ukazujícím, že taková pomoc žalobci žalovaným zatím poskytnuta nebyla, je třeba na základě výsledků odvolacího řízení zdůraznit, že rozhodně nelze mluvit o takto kvalifikované pomoci, jestliže se autor teprve u odvolacího ústního jednání u soudu má možnost seznámit se závěrem posudku prvního recesenta, jak vyšlo najevo z doplňujícího slyšení žalobce odvolacím soudem. V této souvislosti nelze také podceňovat, jak to činí žalovaný, skutečnost, že žalobce je podle provedených listinných důkazů známým aktivním sportovcem nejen u nás, ale i v zahraničí uznávaným (viz dopis Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport, dopis ÚMK Olomouc, dopisy Rudi Matta a dva dopisy Odd Guldbransena). Konečně není bez významu ani posudek Institutu tělesné výchovy a sportu z 31. 10. 1961, který hodnotí práci v celku kladně, i když má k ní určité připomínky. Podle názoru odvolacího soudu jde o typický případ nedostatku podpory mladého a zatím nezkušeného autora ze strany žalovaného nakladatelství, nedostatku, který je tím závažnější, že jde o dílo na zakázku, kde autorovi měla být poskytnuta aktivní pomoc při jeho tvůrčí činnosti již v době před odevzdáním díla žalovanému. O těchto formách pomoci uváděných v literatuře příkladmo jako konzultace s lektory, pomoc při obstarávání materiálu a pomocné literatury nemůže být ze strany žalovaného v tomto případě ani řeči. Z výsledků dokazování naopak vyplývá, že se zde pomoc (ovšem až do odevzdání díla) omezila na formální provedení dvou recenzí, bez možnosti řádného prokonzultování věci s autorem, zejména pak bez skutečně soudružské spolupráce recesentů s autorem, nezůstávající jen u více méně všeobecného vytčení vad, a uvedené snahou umožnit, aby to dobré, co v díle je, zůstalo zachováno a stalo se přístupným širší veřejnosti.

Ze shora uvedeného tedy plyne, že nelze říci, že by se dílo stalo neupotřebitelným z hlediska § 450 obč. zák. a že by žalovaný podnik měl právo pro vady díla od smlouvy o dílo podle § 450 obč. zák. odstoupit.

I když tedy nárok žalobce neobstojí podle autorského zákona, obstojí podle ustanovení občanského zákoníka. Protože odměna nebyla sjednána, bude v tomto případě mít žalobce nárok na přiměřenou odměnu podle § 457, odst. 1 obč. zák. Do přiměřené odměny bude třeba započítat i nutně vynaložené náklady.

Je samozřejmé, že tato odměna včetně nákladů nemůže být tak vysoká, jako odměna autorská, která v sobě vedle honorování práce obsahuje i odměnu za postoupení rozšiřovatelských práv.

V tomto směru řízení bude třeba ještě doplnit, aby bylo možno stanovit přiměřené odměny a bude třeba si též vyžádat znalecký posudek. Proto se správně soud prvního stupně omezil na mezitímní rozsudek, při čemž rozhodnutí o výši a nákladech řízení přenechal rozsudku konečnému.